

Jak vznikl workshop mediální gramotnosti deFacto [1]

Autor:

- [HUDEČEK, Ondřej](#) [2]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 2](#) [3]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [4]

Klíčová slova:

- [informační vzdělávání](#) [5], [mediální gramotnost](#) [6], [Městská knihovna v Praze](#) [7], [metodika](#) [8], [vzdělávání v knihovnách](#) [9]

V roce 2019 jsme s kolegyní z [Městské knihovny v Praze](#) [10] (MKP) Ditou Lánskou – za vydatné pomoci edukačního designéra Braňo Frka – vymysleli, vytvořili a otestovali model workshopu mediální gramotnosti, který by knihovny v ČR mohly zařadit do své nabídky vzdělávacích lekcí pro školy. Metodiku workshopu deFacto, ale především cestu, již jsme k ní dospěli, ocenila v březnu letošního roku i porota v [soutěži](#) [11], kterou pro evropské knihovnické iniciativy v oblasti mediální gramotnosti vypsal organizace [Public Libraries 2030](#) [12].

Článek je pojat jako zamyšlení nad procesem zavádění nových formátů i témat do vzdělávacích aktivit knihoven. O samotném workshopu totiž vznikly již dva veřejně dostupné texty¹ a několik interních zpráv pro zaměstnance MKP. Rád bych zde proto probral spíše to, co se při tvorbě workshopu nepovedlo, a poukázal na některé slepé uličky, kterými jsme se na čas vydali, aby bylo zřejmé, že bez chybování není možné dospět k úspěchům.

Workshop v číslech

Pro přiblížení (ne)náročnosti naší práce uvedu několik orientačních čísel. Od první schůzky výše zmíněného tříčlenného týmu po publikování první verze metodiky, otestované na pěti školních třídách, uplynulo zhruba dva a půl měsíce.

Práce na metodice byla součástí inkubátoru a posléze i inovačního akcelérátoru projektu [Katedry informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity](#) [13] (KISK FF MU) Sociální inovace v knihovnách, přičemž jsme postupovali metodami designu zaměřeného na člověka (human-centered design, HCD) s průběžným testováním našich nápadů a představ přímo s žáky několika pražských škol.

Dohromady jsme prací na metodice strávili kolem 100 hodin a díky skvělým kolegyním ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové se nám podařilo i otestovat, že metodika workshopu obstojí sama o sobě a lze ji úspěšně použít k tvorbě vlastního workshopu bez přímé asistence týmu, který ji vyvíjí.

[14]

Workshop v pobočce MKP Černý Most, říjen 2019 (foto: Vesna Markovićová, MKP)

[15]

Workshop v Ústřední knihovně MKP, leden 2020 (foto: Dita Lánská, MKP)

Financování

Vedle metodiky je vždy důležitá i otázka financí. Pokud zrovna chystáte něco nového a nemáte moc prostředků, není nutné slevovat z ambicí, jen si předem dobře rozmyslete, za co peníze utratíte. V našem případě KISK navrhl investovat do edukačního experta a bylo to beze vší pochybnosti správné rozhodnutí. Kromě času nás, zaměstnanců MKP, byla jediným dalším nákladem odměna pro edukačního designéra, vše ostatní bylo zdarma. Metodika je dnes volně k dispozici v prostředí [Dropbox Paper](#) [16] a aplikace, které jsme využívali při její tvorbě nebo pro samotný workshop ([Loom](#) [17], [Padlet](#) [18], [YouTube](#) [19], [Quizizz](#) [20], [Bitly](#) [21], [Kahoot!](#) [22] a [Mentimeter](#) [23]) jsou rovněž dostupné zdarma.

Tuto zkušenost jsem se později snažil předat i výpravě učitelů a knihovníků z Bosny, kterým jsem o naší metodice přednášel v rámci školení pořádaného neziskovou organizací Transitions – nepotřebujete velké finanční prostředky a supermoderní technologie, ale měli byste si dobře rozmyslet, do čeho peníze nejlépe vložit, aby byl efekt co největší.

[24]

Prezentace metodiky v Knihovně Antonína Švehly v Praze, prosinec 2019 (foto: Lenka Langová, Knihovna Antonína Švehly)

Z čeho a jak jsme se poučili

Již jsem zmínil, že se tvorba nové služby nebo obsahu obvykle neobejde bez řady problémů a chyb, ale že je třeba brát toto vše jako součást daného procesu, z chyb se poučit a pokračovat dál. Dovolím si tedy nyní podělit se o několik lekcí, kterých se nám v průběhu přípravy workshopů dostalo.

Naším původním záměrem bylo předat dětem (workshop je zaměřen na žáky druhého stupně ZŠ a studující SŠ) konkrétní praktiky, jak postupovat při ověřování informací. Ukázalo se, že právě tohle účastníky vůbec nezajímá a při výčtech se začínají nudit. Rozhodli jsme se proto, že je dovedeme k tomu, aby si principy ověřování sami uvědomili, a to během diskuse poté, co je nějaký čas necháme pracovat s krátkým textem. Až později jsme si navíc uvědomili, že příklady manipulací, hlavně u textů, musí děti především zajímat. Není třeba je zatěžovat článkem ze Sputniku, když to samé lze ukázat na zprávě o hře Fortnite. Ti starší naopak náročnější text uvítají. Společná práce ve sdíleném prostředí – ve virtuální nástěnce aplikace Padlet – dala bohužel podnět k vzájemnému urážení až s náběhy k šikaně. Sice dobře odrážela prostor anonymních uživatelů na internetu, ale pro moderovaný workshop se podobná aktivita ukázala jako zcela nevhodná.

Podle představ se nevydařil ani záměr přebírání metodiky dalšími knihovnami v rámci republiky. Samotné tvorbě předcházela důkladná rešerše organizací, které v období přelomu let 2018 a 2019 nabízely vzdělávací lekce pro mládež v oblasti mediální výchovy. Po konzultacích se zástupci iniciativ [Zvol si info](#) [25], [Demagog](#) [26] či [Člověk v tísni](#) [27] jsme usoudili, že ani jeden z nabízených

formátů neodpovídá očekáváním knihovníků a knihovnic. Z toho důvodu jsme přistoupili k tvorbě naší vlastní metodiky. Přesto se ukázalo, že kombinace novosti tématu (mediální gramotnost), přístupu (účastníci využívají vlastní mobilní telefony) a zapojených technologií (kvízové a hlasovací aplikace) vede k nejistotě a poptávce po osobní prezentaci a konzultaci přímo s námi, tvůrci workshopu, v jednotlivých knihovnách nebo pobočkách MKP. Původně naplánované workshopy jsem byl kvůli pandemii přitom nucen přesunout do online prostředí. Šíření workshopu, o kterém máme na základě zpětných vazeb od účastníků potvrzeno, že docela dobře funguje, tedy není zatím takové, jaké jsme si zhruba před rokem představovali. Netvrdím samozřejmě, že jediné mediální vzdělávání v knihovnách má být podle našeho vzoru, jen vím, že náš vzor je funkční, vyzkoušený a návod na něj i volně dostupný.

Koronavirová pandemie zpomalila i další rozvoj projektu jako takového. V plánu totiž máme vytvoření a odzkoušení podobné lekce pro seniory. Uzavření knihoven a následné omezení akcí v knihovnách nám na čas znemožnilo testování se seniory přímo v knihovně. Navíc ani o metodice pro mládež nebude nikdy možné prohlásit, že je hotová, neboť jednotlivé příklady bude nutno neustále aktualizovat. Proto jsme se také rozhodli nic netisknout a vše udržet čistě v online prostředí. Pokud máte zájem, metodiku najdete prostřednictvím odkazu <http://bit.ly/deFacto1> [28].

Závěrečná doporučení

Závěrem si dovoluji shrnout náš příběh s workshopem deFacto do několika stručných doporučení.

Máte-li chuť a aspoň trochu odvahy, nebojte se inovovat i v tématech či oblastech, o kterých nevíte skoro nic. Já i kolegyně Dita Lánská jsme na začátku projektu měli jen minimální zkušenosti s vedením vzdělávacích lekcí pro mládež a o mediální gramotnosti jsme toho nevěděli o moc víc než průměrná česká populace.

Nebojte se chybovat a připustit si, že něco nevíte nebo neumíte. Najděte si k sobě partnery, kteří vám pomohou.

Ptejte se uživatelů, jak se jim líbí to, co jste si pro ně nově připravili. Není podstatné, zda jde o desetileté dítě nebo o osm dekad staršího seniora. Určitě se dozvíte spoustu zajímavých informací. Kritika vám pomůže být lepší; pochvala zase ukáže, že hodiny příprav nebyly zbytečné.

Úspěchy oslavte s kolegy a kolegyněmi na pracovišti a sdílejte s ostatními, např. prostřednictvím webu [Co dokáže knihovna](#) [29]. Určitě jste se už mnohokrát od jiných inspirovali, tak si vlastní úspěchy nenechávejte jen pro sebe. Pomůžete tím nejen dalším knihovníkům a knihovnicím, ale především jejich čtenářům a návštěvníkům.

Budte pozitivní, a pokud budete mít příležitost, zkuste třeba i přihlášku do nějaké soutěže. Nebudu lhát – mě osobně cena pro náš workshop potěšila a 500 dolarů na jeho další rozvoj se také hodí. Držím vám proto všem palce!

- 1. HUDEČEK, Ondřej. „deFacto workshop“ zvítězil v soutěži organizace Public Libraries 2030. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*, 2020, **72**(6), s. 226–227. ISSN 0011-2321. HUDEČEK, Ondřej a LÁNSKÁ, Dita. Projekt „Ověřeno“ – první výstupy. In: *Knihovny současnosti 2019* [online]. Praha: Sdružení knihoven České republiky, 2019 [cit. 2020-09-06], s. 42–47. ISBN 978-80-86249-89-6. Dostupné z: http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2019/KKS2019/Sbornik_KKS19.pdf [30]

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/jak-vznikal-workshop-medialni-gramotnosti>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/jak-vznikal-workshop-medialni-gramotnosti>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/hudecek-ondrej>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/informacni-vzdelavani>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/medialni-gramotnost>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/mestska-knihovna-v-praze>
- [8] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/metodika>
- [9] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/vzdelavani-v-knihovnach>
- [10] <https://www.mlp.cz/>
- [11] <https://publiclibraries2030.eu/2020/03/media-literacy-competition-results/>
- [12] <https://publiclibraries2030.eu/>
- [13] <https://kisk.phil.muni.cz/>
- [14] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/759/hudecek2.jpg>
- [15] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/759/hudecek1.jpg>
- [16] <https://www.dropbox.com/paper>
- [17] <https://www.loom.com/>
- [18] <https://padlet.com/>
- [19] <https://www.youtube.com/>
- [20] <https://quizizz.com/>
- [21] <https://bitly.com/>
- [22] <https://kahoot.com/>
- [23] <https://www.mentimeter.com/>
- [24] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/759/hudecek3.jpg>
- [25] <https://zvolsi.info/>
- [26] <https://demagog.cz/>
- [27] <https://www.clovekvrtisni.cz/>
- [28] <http://bit.ly/deFacto1>
- [29] <https://codokaze.knihovna.cz/>
- [30] http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2019/KKS2019/Sbornik_KKS19.pdf%5B/fn